keramiske noter 64/2026

32. årgang

Keramikkens Venner

Reviews · Besprechungen · anmeldelser · Besprechungen · Reviews

Ved Gunnar Jakobsen

Wilhelm Kåge & Shōji Hamada. Keramik över gränser /Ceramics Across Borders. Red. av Helena Kåberg. Nasjonalmuseet [Website: https://www.nationalmuseum.se], Stockholm 2026. 206 s. ill. litt. noter. svensk og engelsk tekst. hf. 395 SEK.

Hvad har den svenske designer og keramiker Wilhelm Kåge (1889-1960) tilfælles med den japanske keramiker Shōji Hamada (1894-1978)? Mere end man umiddelbart skulle tro. Det er udgangspunktet for bogen om *Wilhelm Kåge & Shōji Hamada.* Deres fælles ambition var at gøre hverdagen smukkere. Bogen er udgivet i forbindelse med udstillingen af samme navn på Nationalmuseum i Stockholm.

Kåge er især kendt for sit virke ved Gustavsbergs Porslinsfabrik, hvor han fra 1917 spillede en afgørende rolle i udviklingen af svensk formgivning. Han skabte både kunstnerisk keramik og brugsgenstande til industriel produktion, bl.a. Farsta-stentøjet og Argenta samt servicer som Pyro og "De mjuka formernas servis". En gennemgående ambition i hans arbejde var at skabe "vackrare vardagsvara" - smukke og funktionelle hverdagsvarer, der kunne blive en del af almindelige menneskers hverdag. Kåge fortsatte sit arbejde ved Gustavsberg frem til sin død i 1960.

Hamada var en af Japans førende keramikere og en central skikkelse i mingei-bevægelsen, der fremhævede værdien af det anonyme, håndlavede hverdagsobjekt. Hans keramiske arbejde tog udgangspunkt i lokale materialer, håndværkstraditioner og teknikker i Mashiko. I 1955 blev han af den japanske stat udnævnt til Ningen Kokuhō, en levende nationalskat. Hans generøse former, glasurer og karakteristiske, hurtigt udførte penseldekorationer blev forbillede for generationer af japanske keramikere.

De to arbejdede under vidt forskellige vilkår. Kåge søgte at forene æstetisk kvalitet med industriel produktion, mens Hamada dyrkede det lokale håndværk i sit eget værksted. Alligevel var de beslægtede i deres syn på forholdet mellem form, funktion og skønhed. Begge var præget af idealer med rødder i Arts & Crafts-bevægelsen og dens kritik af industrialiseringens konsekvenser. De delte ønsket om, at gode og smukke genstande skulle være en del af almindelige menneskers hverdag.

Det er netop denne tilsyneladende modsætning mellem industri og håndværk, der gør sammenstillingen interessant. Kåge arbejdede inden for industrien, men med ambitionen om at højne kvaliteten af masseproducerede genstande. Hamada tog udgangspunkt i håndværket, og hans keramik fik stor international betydning og et forbillede for generationer af keramikere. Forskellen mellem deres arbejdsformer bliver dermed ikke en modsætning, men snarere to forskellige veje til et fælles ideal.

Det er bogens styrke, at den ikke forsøger at udviske forskellene mellem de to kunstnere. Tværtimod bliver forskellene en måde at undersøge, hvordan forskellige keramiske traditioner kan nærme sig nogle af de samme grundlæggende spørgsmål om skønhed, funktion og hverdagsliv.

Kåge og Hamada mødtes flere gange. Hamada besøgte Sverige i 1929 og igen i 1952, mens Kåge foretog en rundrejse i Japan i 1956. Under rejsen besøgte han bl.a. forskellige keramikere og var gæst hos Hamada i 10 dage. Ved disse møder udvekslede de viden, erfaringer og synspunkter om keramik. Møderne giver samtidigt et konkret udgangspunkt for bogens undersøgelse af den kunstneriske og kulturelle udveksling mellem Sverige og Japan.

Bogen ser også på Kåges kunstneriske arvtagere og deres forhold til den japanske keramik og det øvrige kunsthåndværk, som Kåge introducerede dem til. I sin egen lejlighed viste han bl.a. genstande, som han havde erhvervet under sin rejse til Japan i 1956, og her deltog også Richard Manz, som på den tid arbejdede for Gustavsbergs Porslinsfabrik. På den måde bliver Kåges Japan-rejse ikke blot et spørgsmål om hans eget møde med Hamada, men også om, hvordan indtrykkene fra Japan blev bragt videre i svensk kunsthåndværk, men også til den almindelige svensker, idet Kåge af Nodiska Kompagniet havde fået til opgave at

indkøbe japansk kunsthåndværk, som skulle udstilles der og være til salg.

Bogens omfattende billedmateriale er en væsentlig del af dens kvalitet. På udstillingen vises omkring 300 genstande fra svenske og japanske samlinger, hvoraf mange er gengivet i bogen. Det giver mulighed for at se Kåges og Hamadas værker sammen.

Kåges Argenta og Farsta kan således opleves over for Hamadas generøse former, karakteristiske glasurer og hurtige, præcise penseldekorationer. Det er i denne visuelle sammenstilling, at både slægtskabet og forskellene bliver tydelige.

Bogen vil imidlertid mere end blot at dokumentere en udstilling. Den placerer Kåge og Hamada i en bredere kulturhistorisk sammenhæng, hvor kunsthåndværk, design, industrialisering og svensk-japansk kulturudveksling mødes. Dermed giver keramikken også anledning til at diskutere større spørgsmål om kunstens forhold til hverdagen og om spændingen mellem industriel produktion og håndværksmæssig kvalitet.

Dette er bogens største fortjeneste. Den gør Kåge og Hamada relevante ikke blot som fremragende keramikere, men som repræsentanter for to forskellige veje til det samme ideal: at skabe genstande, hvor skønhed og funktion forenes, og hvor god formgivning kan blive en del af alles hverdag.

Wilhelm Kåge & Shōji Hamada er derfor et vellykket møde mellem to keramiske traditioner. Bogen viser, at grænserne mellem kunsthåndværk og design, mellem lokalt og internationalt og mellem håndværk og industri er langt mere flydende, end man umiddelbart skulle tro. Samtidigt er det netop forskellene mellem Kåge og Hamada, der gør sammenstillingen interessant og får den til at række ud over de to kunstnere selv.

Bogen kan derfor absolut anbefales. Den er både velskrevet og interessant og giver et nuanceret billede af to betydningsfulde keramikere og af den kulturudveksling mellem Sverige og Japan, som deres møder blev en del af.

Er man interesseret i at læse mere om de to keramikere, findes der megen engelsksproget litteratur om Hamada. Om Kåge er der i de senere år også udkommet flere bøger, blandt andet *Kåge / Hamada - Ett möte mellan öst och väst formges* af Gustaf Kjellin og Hedvig Hedqvist (CKM Förlag, 2022). Bogen indeholder blandt andet fotografier fra Kåges besøg hos Hamada og gengiver hans skitseblok fra Japanrejsen i 1956 med tegninger af mennesker, bygninger og landskaber.

Derudover kan Petter Eklunds *Wilhelm Kåge - Formgivare i folkhemmet* (Historiska Media, 2016) anbefales for den, der ønsker at gå videre ind i Kåges liv og virke.

Gunnar Jakobsen